

Jaciment de can Fatjó

Rubí

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: A l'Oest de la riera. 08191-RUBÍ
Emplaçament Sobre les elevacions que dominen la banda dreta de la riera de Rubí

Coordenades:

Latitud: 41.4892
Longitud: 2.02628
UTM Est (X): 418717
UTM Nord (Y): 4593523

Classificació

Número de fitxa 08184-30
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Antic Ibèric Romà
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Molt destruït per les obres d'infraestructura i habitatges. Per la seva pròpia natura de patrimoni que es troba sota terra presenta un alt grau de fragilitat davant els projectes urbanístics, així com un alt grau d'incertesa en la valoració de les restes abans de ser exhumades, ja que la seva configuració pot variar molt en molt poc espai

Protecció Legal
Observacions protecció: PECPAR - Fitxa núm. 14
Número inventari IPAC - Rubí 25

Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ajuntament de Rubí, Pça. Pere Aguilera, 1, 08191-RUBÍ i altres
Autor de la fitxa Juana Maria Huélamo - ARQUEOCIÈNCIA

Descripció

El jaciment es localitza en un turonet, delimitat al N pel torrent de Xercavins, a l'E per la riera de Rubí, a l'O per les planes de sobre la via del tren i al S pel tall de la via del tren dels FFCC . Als talls de la via apareixen restes de murs que poden correspondre a un petit llogarret. També hi ha un extens camp de sitges a l'O de la via emplenades en diversos moments i amb materials de cronologia diversa (BARBERÀ, SANMARTÍ, 1986); una mica més al S, va aparèixer un camp de dollia, i a tocar la via pel costat E es va trobar un dels forns -del segon, seccionat per la via del tren, no hi ha constància escrita (MORO, 1990)-. Té forma quadrada i fa 230 cm de costat i 170 cm d'alçada; la coberta té un gruix de 45 cm, i és aguantada per una columna central d'argila. El calor es comunicava mitjançant 42 forats rectangulars. Sembla poder-se datar cap el segle II-I aC. Cal distingir diverses fases al jaciment: existeix una fase pre-ibèrica identificada en una sitja al carrer Safir excavada l'any 1973 per F. Margenat. A l'urbanitzar l'esmentat carrer es va trobar una taca cendrosa i restes de ceràmica que varen correspondre a tres grans urnes de ceràmica a mà amb cordons aplicats; una tassetta amb una sola nansa; un gran vas de provisions de cos globular amb decoració de garlandes i gran part d'una urna bitroncocònica amb carena arrodonida, sense vora. Els paral·lels per a l'urna daten el conjunt cap el segle VII aC (PETIT, 1987). Del moment ibèric, els materials més antics són una kylix de ceràmica àtica, una urna d'orelletes i una llàntia d'oli de tipus antic datables dins la segona meitat del segle V aC (BARBERÀ, SANMARTÍ, 1986). Els materials continuen ininterrompudament fins el segle II dC. També aparegueren nombrosos grafitis ibèrics, entre els que destaquen els següents "ikeatin", "lakene", "balke", "kiba..", n'hi ha una sobre una pesa de marbre que s'interpreta "(..)osti(..)e bilostikenar". Tots ells semblen pertànyer a antropònims (UNTERMANN, 1987). Hi ha restes el que sembla ser una muralla d'època ibèrica (RUFÉ, 1984a; 1997a). El 1969 Ramir de Masdú va excavar part del que sembla una tomba ibèrica, i el 1979-1980 el GCMR va acabar d'excavar-la; la cronologia és del segle III aC. El 1982 Àngles Jorba excavà el parc de Can Fatjó, però l'estratigrafia estava remoguda; entre els materials hi ha ceràmica que data dels segles I i II dC; va aparèixer la base d'un "dolum" cosa que fa pensar que es va excavar un magatzem (JORBA, 1982). Sembla desprendre's que l'ocupació del lloc s'inicia cap el segle V aC, es conserven alguns murs i gran quantitat de sitges. Les troballes demostren que, durant el període romà republicà i altimperial, continua ocupat. Les fases que Arís et alí (1989) proposen són les següents: una fase inicial cap el 450 aC, una segona, en els segles IV-III aC, una altra ibero-romana dels segles II-I aC i una alt-imperial fins el segle III dC. I la troballa de la sitja del carrer Safir (PETIT, 1987), sembla indicar un assentament anterior, amb continuïtat cap el segle VI; també s'ha trobat algun fragment de ceràmica posterior al segle III dC (JÀRREGA, 1988). Dades que, tot i ser escasses, indicarien que el nucli de can Fatjó té una vida més llarga del que la bibliografia li ha assignat tradicionalment. S'ha inclòs el JACIMENT DEL CAMÍ DE CASTELLBISBAL. Probablement és el camp de sitges del poblat de can Fatjó (VILALTA, 1985b). Els materials són al Museu de Rubí (BENCOMO et alí, 1986). De les excavacions realitzades al solar de l'Av. Castellbisbal, Av. Can Fatjó i C/ de les Flors, l'any 1994 es desprèn que aquesta era una àrea allunyada i marginal relacionada amb tasques agrícoles, com ho demostren l'aparició d'un petit conjunt de dollia, que podria pertànyer a un magatzem d'època alt-imperial (VILA, 1994c). Els darrers anys s'han realitzat diverses intervencions arqueològiques de caràcter preventiu, que han permès extraure més dades d'aquest rellevant jaciment.

Observacions:

El jaciment ha proporcionat un ampli conjunt de materials de tipologies molt diverses, com ceràmica (precampanianes, campanianes diverses, vernís negre, a mà, terra sigillata de diferents cronologies i procedències, etc.), pedra (destaca un conjunt de fragments de marbres amb inscripcions), bronze, entre altres. BARBERÀ (1981) va estudiar els materials de les excavacions de 1918 dipositats al

Museu Arqueològic de Barcelona així com les notes de l'excavador; els extrems cronològics de les mateixes van des del 430 aC, marcat per una kylix àtica fins a finals del segle I dC marcat per un bol de terra sigillata hispànica. El conjunt de bronzes ha estat estudiat per Gràcia (1983). També hi ha un estudi sobre la procedència dels materials de pedra de can Fatjó. Els materials es conserven als museus de Rubí i Arqueològic de Barcelona. Hi ha la notícia de que un mestre de Rubí, Josep Vilanova, va fer una maqueta en terracuita que reproduïa el forn (TURU et alí, 2000). L'única resta visible de tot el jaciment és el forn de ceràmica, el qual es troba protegit dins d'una caseta al parc de can Fatjó, al peu de l'antiga masia (MORO, 1990).

c/ Modest Lafuente i la via del tren. (Continuació Bibliografia)

PETIT I MENDIZABAL, M. Angels (1987) "Restes arqueològiques de l'Edat del Bronze localitzades a Rubí". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 24, p. 211-215. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

PLA ESPECIAL (s.d.). Pla Especial i Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Rubí. Document mecanografiat.

PRAT, Josep (1999) "Rubí. Passat, present i futur d'una ciutat jove i dinàmica" Rubí. Guia Local. Pp. 6-10, Ed. Hermes Comunicacions S.A.

PUIG, Rosa Maria (1984) "Història de les excavacions de Can Fatjó (Capítol I)". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 13, p. 262-267. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

RIBAGORDA SERRANO, Miguel (1987) "Terra sigillata del Museu de Rubí I. Marques de terrisser". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 27, p. 353-358. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

RIBAGORDA SERRANO, Miguel (1991) "Terra sigillata al Museu de Rubí II: Les produccions itàliques". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 34, p. 129-133. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

RUBÍ, 75 ANYS (1993) "Rubí. 75 anys a tot tren ". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 37, p. 215-222. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1984a) Les masies de Rubí i la seva gent. Patronat del Museu-Biblioteca de Rubí.

RUFÉ I MAJÓ, Miquel (1997a) Les masies de Rubí i la seva gent. Rubí, Rubricata. El setmanari de Rubí. Caixa de Terrassa.

UNTERMANN, Jürgen (1987) "Els grafits ibèrics de Rubí (Vallès Occidental). Transformacions i penetració romana a la Catalunya central costanera (segona part)". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 25, p. 270-281. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

VENTOSA I MUÑOZ, Sílvia (1984) "La primera indústria tèxtil a Rubí". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 12, p. 243-258. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

VILA I FÀBREGAS, Goretta (1994c) Informe preliminar de les prospeccions arqueològiques realitzades al solar de can Fatjó (entre els carrers de les Flors, Avinguda Castellbisbal i Avinguda de can Fatjó) 5 al 20 de setembre de 1994. Document mecanografiat

VILALTA, Jordi (1982) "Monuments rubinencs que cal conservar", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 7, pp. 137-142. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

VILALTA, Jordi (1984 c) "Història de les excavacions de Can Fatjó (Capítol II)". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 14, p. 320-324. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

Història

Jaciment aparegut quan l'any 1918 a l'obrir el ferrocarril elèctric entre Rubí i Terrassa es va travessar l'esmentat turó, quedant a la vista diverses restes, de tota manera des de finals del segle XIX es repetien les troballes de gerres plenes de cendres en aquest indret, per part dels masovers de can Fatjó (RUBÍ, 1993). Les primeres excavacions les van fer Palet i Barba i Joan Roura, destacant entre les troballes el cap de Dèmetre de terracuita, una làpida i més de 50 monedes (PUIG, 1984). Aviat, J. Colomines per part de l'IEC es va fer càrrec de les excavacions (no sense la inicial oposició dels estudiosos locals), donant a conèixer a la ciència i als rubinencs una gran quantitat de sitges i un forn de terrissa (excavat l'any 1925) , que va restar a l'aire lliure fins que una esllavissada de terres el va colgar de nou l'any 1951. Aquest es troba a l'actual plaça de la Font de la Via, i a l'excavar-se de nou a la dècada de 1980, es va veure en molt mal estat de conservació, colgant-se de nou. Després d'anys sense activitat a la dècada de 1960, l'historiador local Josep

Serra i Rosselló, amb Pere Roura i Francesc Margenat comencen una nova etapa de prospeccions. També en va fer Ramir Masdéu els anys 1967-1969 (VILALTA, 1984c). En aquesta època es va urbanitzar el turó, amb l'aparició de nombroses restes, especialment en els nomenats blocs Huarte, que van coincidir amb la troballa d'una estela ibèrica per en Francesc Margenat (any 1968). La importància de les restes va fer que es realitzés una campanya d'excavacions per part del Sr. Nuix i del Sr. Batista. Es van trobar restes importants de ceràmica i murs, enregistrats fotogràficament, les quals fotografies han estat lo únic publicat d'aquella intervenció (BENCOMO et alií, 1986). Prop d'unes parets identificades com a muralles van semblar aparèixer les restes d'una torre circular l'any 1969 (MARGENAT, 1988a). L'any 1982, Àngels Jorba excava el parc de can Fatjó, però l'estratigrafia estava remoguda, amb material ceràmic molt escàs i trencat. La ceràmica d'importació és terra sigillata itàlica, sudgallica i hispànica, podent-se datar en el segle I i II dC. Destaca l'aparició de la base d'un "doliolum", la qual cosa fa suposar que es va excavar un magatzem (JORBA, 1982). Tal vegada es podrien excavar els talls de la via (BENCOMO et alií, 1986: 21-24). Hi ha alguns treballs publicats al Butlletí de col·laboradors del Museu de Rubí i a la tesi de Joan Sanmartí està estudiat el material del MAB. L'any 1994 l'arqueòloga Goretti Vila va excavar el solar entre l'Av. Castellbisbal, l'Av. Can Fatjó i carrer de les Flors de 12.000 metres quadrats (VILA, 1994c). (Més bibliografia) VILALTA, Jordi (1985b) "Noticiari". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 18, p. 46-52. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. VILALTA, Jordi (1986a) "La ceràmica campaniana al Museu de Rubí". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 20, p. 84-110. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. VILALTA, Jordi (1987a) "Ibèrics i itàlics a Laietània (150-50 aC). Transformacions i penetració romana a la Catalunya central costanera (primera part)". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 24, p. 222-243. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. VILALTA, Jordi (1987d) "Tres nous fragments de ceràmica de vernís negre del terme de Rubí". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 27, p. 340-342. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. VILALTA, Jordi (1984 d) "Noticiari". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 14, p. 320-324. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. VILALTA, Jordi (1984 f) "Noticiari". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 15, p. 353-356. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí.

Bibliografia

ÁLVAREZ, A.; MAYER, M. (1982) "Aproximació a l'estudi del material lapidí de Rubí i la seva àrea", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 4, pp. 15-20, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. ARÍS PUIGGRÓS, Rosa Maria ; GARCÍA HERRANZ, Consolación (1984) "Excavacions en Can Fatjó (Capítol 3)". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 15, p. 342-345. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. ARÍS PUIGGRÓS, F. Xavier et alií (1989) "Delimitació del sol arqueològic ibèric i romà del barri urbà de Rubí. Segles V aC a V dC" XXXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, Vol. I, pp. 101-110, Rubí: Fundació Museu Biblioteca de Rubí - Centre d'Estudis Rubinencs. BARBERÀ, Josep (1981) "Assaig d'interpretació de les sitges de can Fatjó" Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 1, pp. 5 -10, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. BARBERÀ, Josep, SANMARTÍ, Joan (1986) "Can Fatjó (Rubí)), 1918, les ceràmiques fines d'importació d'època pre-imperial". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 23, p. 175-203. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. BATLLE IRIGOYEN, Núria (1982) "Les lucernes de Rubí" Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 4, pp. 2-6, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. BEL, Pere A. (1982) "El Cremador de perfums de Demèter". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 3, pp. 4-12, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. BENCOMO et alií (1986) BENCOMO, C.; BELTRAN, J.L.; GARCIA, C.; IBANÑEZ, D.; JORBA, A.; LÓPEZ, F.; MOLINERO, C.; OLLE, J.; PRIETO, A.; PUIG, R.M.; RUFÉ, M.A.; SANTIRSO, M.; YSAS, P. Aproximació a la Història de Rubí. Rubí, Ajuntament de Rubí. CARTA ARQUEOLÒGICA (1999) Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya. Carta Arqueològica. Rubí (Vallès Occidental),

Barcelona, Generalitat de Catalunya. CASTELL ROCABRUNA, Natàlia (s.d.) Recorregut històric per la ciutat de Rubí, Rubí, El Castell - Ecomuseu Urbà, document mecanografiat. FABRE, G.; MAYER, M.; RODÀ, C. (1982) "Epigrafia romana de Rubí i els seus encontorns", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 5, pp. 81-104, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. GRÀCIA ALONSO, Francisco (1983) "El conjunt de bronzes de can Fatjó, Rubí", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 9, pp. 166-178. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. JÀRREGA I DOMÍNGUEZ, Ramon (1988) "El poblament tardo-romà a la zona de Rubí". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 28, p. 375-399. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. JORBA I VALLS, M. Àngels (1983) "Informe de la 1ª campanya d'excavació en el poblat de can Fatjó", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 8, pp. 148-153. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. MARGENAT, Francesc (1983) "Necròpolis de can Fatjó, una definició caducada que precisa revisió", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 8, pp. 146. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. MARGENAT I RIBAS, Francesc (1988a) "Fortificacions antigues i medievals a l'entorn de Rubí". Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 29, p. 403-422. Rubí: Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. MASCORT, M. T. (1982) "Peces de ceràmica a ma procedents de les sitges de can Fatjó", Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 6, pp. 105-109, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. MATA, Elvira (1981) "Tres vasos emporitans de ceràmica grisa a can Fatjó de Rubí" Butlletí del Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí, Núm. 2, pp. 7-8, Rubí, Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí. MORO I GARCÍA, Antonio (1990) Catàleg de restes arqueològiques i zones d'interès geològic del terme municipal de Rubí, Rubí, document mecanografiat, Centre d'Estudis Rubinencs - Ajuntament de Rubí.

